



*Bandera de la cofradia de La Salle d'Inca*

L'any 2011 s'han unit les dues banderes en una de sola. Sobre una tela de ras blanca s'han tornat a brodat de nou els quatre rams i s'han aprofitat les fulles antigues. A la part superior, s'hi ha posat l'escut de La Salle, i a la part inferior, el de la Cruzada Eucarística. S'hi han brodat de nou unes lletres que diuen “Confraria La Salle” en daurat i cel, i “Cruzada Eucarística” en daurat i vermell. A baix de tot, s'hi han brodat les lletres “Inca 1935” en daurat i vermell. Tècnica: incrustació, passat, matisat i invertit. S'han utilitzat els colors originals de les dues banderes anteriors.

## Cartes de Miquel Duran a Maria Antònia Salvà (1942-1946)

XII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

*Francesc Lladó i Rotger. Doctor en Filosofia per la UIB*

Aquestes cartes són la continuació de les que mostrarem a les comunicacions de les X i XI Jornades d'Estudis Locals d'Inca. Remetem el lector a aquelles comunicacions tant pel que fa a la introducció i contextualització com a la bibliografia. En aquesta edició presentam també una altra comunicació amb les cartes de Salvà a Duran que es corresponen a les d'aquesta.

Les cartes que exposam en aquestes jornades van de 1942 a 1946, període caracteritzat pels penosos anys de la postguerra. Aquests anys foren tal volta els pitjors a causa que a l'espanyola s'afegia el drama de la Segona Guerra Mundial. Hi veurem reflectida la forta censura que el règim franquista encara exercia sobre la llengua catalana que persones com Duran i Salvà intentaven fer sobreviure com podien.

Els dos corresponents tornaven vells, i això es nota en l'escriptura, especialment en la de Duran, que té greus dificultats per escriure bé i les manifesta en les seves cartes a Salvà demanant-li que el perdoni. Es veu que el fet d'escriure el cansa molt i a vegades envia els esborranys, perquè no té delit de posar-los en net.

En aquesta edició, deixarem de comentar les cartes una a una per fer un comentari general de les missives d'ambdós corresponents. Pensam que el lector podrà completar la visió general que donam amb la lectura, ja més concreta, de les cartes.

Hi ha un total de 28 cartes, catorze per part de Duran i catorze per part de Salvà. Les de Salvà són més extenses i més abundants que les de Duran, car aquest a vegades només envia un poema. El grup de cartes segueix tractant els mateixos temes que les darreres que publicarem a les anteriors Jornades —com el poema dels xiprers— i se n'hi afegeixen de nous, fruit de la relació entre els dos poetes. Del poema dels xiprers hem de dir que Duran l'hi envia i ella l'hi corregeix, però, perquè ell no quedi malament pel malentès que hi va haver —que ja vérem— Salvà escriu el poema sobre els xiprers que Duran creia que ella ja havia escrit. Un altre dels temes ja tractats

és el llibret que Duran ha fet sobre Lluc que, tot orgullós, envia a Maria Antònia. Aquesta li'n fa tants elogis en una carta que Duran li suggereix que, aquestes opinions de Salvà sobre el llibre, podrien constituir el pròleg d'un propera edició. És curiós el cas que Duran escriu el "Cant de les criatures a la Mare de Déu de Lluc" per afegir al llibre esmentat, però tant Salvà com Ferrà li aconsellen que no els publiqui, que ja està bé el llibre com està.

Tant Duran com Maria Antònia Salvà estan en els darrers anys de les seves vides, i són anys de vellesa, de fer balanç i recompte de les coses que han fet, especialment en l'aspecte literari. Així, en aquestes cartes veim com els dos fan un recull de les seves obres inèdites, per si algun dia ells o els seus hereus les volen publicar. Duran compleix els vuitanta anys el 1946 i diu expressament que prepara les seves coses per morir, i perquè els hereus no tinguin problemes si volen publicar pòstumament les seves poesies inèdites. Salvà concretament diu que té poemes que poden ben bé omplir dos llibres.

Una altra de les qüestions que hi són presents és la salut i les activitats dels germans de Maria Antònia Salvà, especialment Francesc, pintor, pel qual Duran s'interessa. Comenten les xacres i les malalties de Francesc, però també la seva pintura, especialment la religiosa referida a Ramon Llull, que Duran admira.

Tracten també la qüestió dels poetes joves mallorquins i les dificultats que tenen per publicar els seus llibres a causa de la censura. Parlen concretament de Guillem Colom i de Josep Maria Tous i Maroto, que per mor de la censura no poden publicar. També de Miquel Dolç, que sí publica, i Duran li dóna el qualificatiu d'arribista per explicar el fet que ha obtingut permís per publicar i els altres no. La censura és un altre dels temes que ompliran moltes línies de les cartes que publicam. No és d'estranyar, a causa que Maria Antònia Salvà tenia encara molta obra per publicar i Duran coneixia, de primera mà, tota la qüestió de les edicions de llibres, perquè ell mateix havia estat editor. Salvà es queixa desesperançada a Duran que, a causa de la censura, té tres llibres sense publicar. La censura era tan estricta que fins i tot la publicació de fulls amb goigs als sants necessitaven tenir permís per editar-se. És clar que aquesta mena de literatura era la que tenia menys entrebancs per a la seva publicació i era el que Duran duia més entre mans. La causa era, en primer lloc, que eren edicions que no requerien grans despeses econòmiques ni de paper, tan escàs en aquells moments. En segon lloc, Duran havia fet un conveni amb els Amics dels Goigs de Catalunya, mitjançant el qual aquells es comprometien a comprar-n'hi un nombre determinat d'exemplars que devien cobrir les despeses a Duran i li permetien tirar endavant edicions que no hauria pogut fer d'altra manera. A les cartes apareixen tant el conveni que fa amb els Amics dels Goigs com les gestions amb Maria Antònia Salvà per publicar els que ella havia compost. També aprofiten per transmetre's la possibilitat de trobar goigs que no s'haguessin publicat o que ja estiguessin exhaurits. Duran admira Maria Antònia per la seva "Pregària per la llengua" i recorda els vells temps de llibertat en els quals aquesta pregària podia constituir la portada d'un llibre dedicat als infants.

Un altre dels assumptes és el fet que Maria Antònia fos l'encarregada de convidar Duran a les famoses vetllades de Can Massot. Però Duran no hi va poder anar perquè les tertúlies havien estat interrompudes a causa de la mort de Josep Massot. Salvà li parla en aquesta ocasió d'un sentit homenatge que feren a Costa en aquella casa.

Per aquestes cartes també ens assabentam de la situació laboral dels treballadors de Can Duran en aquells difícils anys de la postguerra. Duran es queixa com a empresari perquè té dificultats econòmiques i el govern l'obliga a pagar els jornals a 16 i 18 pessetes, i a deixar-los participar en els beneficis.

Al llarg de les cartes veim, a més, en els dos, una gran resignació i una completa i cega acceptació de la voluntat de Déu, tant pel que fa a malalties com als fets polítics que s'esdevenien en aquells moments, els quals tenien molta influència en les seves vides i en el desenvolupament de les seves idees i activitats.

Quan el 1944 es compleix el setanta-cinquè aniversari de Maria Antònia, Duran la felicita i li diu que el millor regal que li podria fer el poble de Llucmajor, representat en el seu Ajuntament, seria la publicació de les seves obres completes. Això no obstant, aquesta idea no havia estat només de Duran perquè, en aquells anys, hi va haver un intent per part de les autoritats de Llucmajor i algunes persones relacionades amb la censura de dur a terme la publicació de les obres completes, però amb unes certes condicions que Salvà, aconsellada per Miquel Ferrà, no va acceptar.<sup>1</sup>

Al llarg de les cartes hi ha també una presència constant de la institució familiar, tan apreciada per ambdós corresponsals. Hi veim tant les malalties dels germans de Maria Antònia com les noccs dels seus nebots o el naixement dels primers néts de can Salvà. També hi és present la família Duran amb tots els seus problemes, malalties, il·lusions i activitats. També hi trobam els sentiments i l'amistat que els unia a tots dos, feta extensiva a les seves famílies; d'aquesta amistat i sentiments, en veim multitud de testimonis en totes aquestes cartes. Per altra banda, és interessant el comentari que fa Duran que el pare Colom, franciscà, li corregeix els poemes.

Així mateix s'han de destacar els comentaris que fan sobre l'inesperat casament del comú amic Miquel Ferrà, de la biografia de Costa feta per Mn. Torres Gost i dels comentaris sobre la venda de la casa pairal dels Costa. En aquest darrer cas Duran pensa que la casa ha de ser recuperada per un organisme públic i demana a Maria Antònia Salvà que escrigui un poema que hi contribueixi. Ella es decanta més per la idea que facin un manifest i de signar-lo ella si cal.

En fi, una col·lecció de cartes ben interessant per conèixer un poc més la vida quotidiana dels corresponsals i el que passava a les seves vides i a les seves cases d'Inca i de Llucmajor en aquells trists anys de la postguerra. A més a més, ens serveixen per conèixer una mica més el que feien, pensaven i sentien aquesta poetessa llucmajorera i aquest animador cultural i poeta inquer del qual cal que algú escrigui una biografia més completa que la que tenim. Esperam que la correspondència esmentada pugui contribuir a la realització d'aquest desig.

## Les cartes de Miquel Duran

En aquesta comunicació presentam la tercera part de les cartes de Duran a Salvà que es troben a la Biblioteca Lluís Alemany del Consell de Mallorca.<sup>2</sup>

La darrera carta publicada a les XI Jornades era de Miquel Duran i era de l'11 de setembre de 1942. Recordem que en aquella cara Duran deia que li enviava el sonet dels xiprers que no li va enviar fins l'endemà, i aquesta és la data de la carta 23 de Duran, que és la primera del recull d'aquestes Jornades. En ella només hi ha el poema dels xiprers de Duran, que encara no serà el definitiu perquè Salvà hi afegirà algunes petites reflexions.

<sup>1</sup> Vegeu LLADÓ I ROTGER, Francesc. "Polèmica entorn a l'edició de les Obres completes de Maria Antònia Salvà" dins *Lectures de Maria-Antònia Salvà*. Montserrat: 1996.

<sup>2</sup> Volem agrair tant a la família Duran com a la Biblioteca Lluís Alemany del Consell de Mallorca la possibilitat de publicar aquestes cartes.

Amb la 24 li envia el “Poemet de Lluc” i li parla de la correcció de poemes. A la carta li falta la part central, al tros que en resta Duran parla de la poesia de Salvà i que troba exagerada la selecció tan estricta de poemes que fa Miquel Ferrà tant del poemes de Duran com de la que va fer del pare de Ferrà.

Al sobre de la carta 25 hi ha la versió definitiva del poema dels xiprers. No l'hem posada perquè no difereix gaire de l'anterior i el lector la pot deduir a partir d'aquella, i afegint-hi les correccions que li fa Maria Antònia Salvà en la carta corresponent.

Fetes aquestes esmenes passam a les cartes:

## 23

12 setembre de 1942

[Hi ha el poema dels xiprers, que degué enviar el dia següent, car aquesta és la data que du el sobre.]

*Els xiprers tomats*

*Uns alts xiprers, vetlant vella fossana,  
Signen al cel, repòs dels elegits.  
Una dama de gràcia oraciana  
Sovint hi va {a} resar pels seus finits.*

*Un jorn aquells xiprers troba a l'endana  
Per la destrat avara malferits.  
Com els màrtirs de vida cristiana  
Vessant pels talls aromes exquisits.*

*Ella la poetesa delicada,  
Dels camps humils, de l'berba trepitjada,  
Se dol de sa perduda visió.*

*I desfocant sa pena creadora  
Aquella malvestat desoladora  
Redimeix amb el rès d'una cançó.*

*Miquel Durán 1941*

(\*) La versió definitiva d'aquest sonet es troba en els comunicats de novembre 1942—comunicat núm. 5. [Escrit a llapis al final del poema.]

## 24

La pau de Deu sia en nosaltres

Benvolguda: A la fi per consell de l'amic Ferrà he arribat a publicar el poemet de Lluch del qual n'hi enviï dos exemplars, per si en vol regalar un a qui vulga. La edició no ha sortida com desitjava, el paper es dolent i té altres defectes de presentació. Sols n'he tirat 300. Som estat a Lluch per donar gràcies a la Mare de Déu per la millorança notable de [la] meva esposa Maria. Els pares del Santuari feren molt de cas del meu folletó, i més atenent a la meua vellesa.

Vostè no trobarà estrany que un poeta vulgui amillarar les seves obres mentres les trobi factibles d'amillorament, encara que sien retocades de mestres, però també les puga espenyar. Això me passa a mi i m'ha passat amb el sonet. Verament *gracia horaciana*

[Falta la meitat de la carta]

Això que V. diu de porgueres a moltes de les seves poesies no seran tantes com pensa. Podrà esser que per cantar sempre coses humils, que els altres poetes no toquen per no tenir agafada, no sien de gran volada perquè no donen més de si, però sempre estan ben fetes i deliten el lector. A mí me sab molt de greu renunciar poesies dolentes que, a voltes, han interessat el meu cor i tenen un bocinet de l'ànima, així és que quant puc les treball per arribar-les a fer cristianes.

Jo també me ha alegrat al saber les tasques pictòriques del seu germà, don Francesc, que entretenen la seva vellesa en treballs d'art i per Deu. Una cosa consemblant me passa a mi densà que he traspasat el negoci a mon fill Llorenç. I a vostè que tampoc ha pres el retir del descans. Be podem donar gràcies a Deu que nos conserva el gust i el cap per poder treballar en coses del esperit en nostre edat i que tan dolces i delitoses són pel cor que les sab sentir.

Recorts als seus. Son amic cordial de Jesucrist.

Inca 16-11-42

Miquel Duran

## 25

[Hi ha la versió definitiva del poema dels xiprers]

## 26

Ave Maria Puríssima

Inca [21 abril 1943 del sobre]

Benvolguda donya Antònia: La seva gentilesa en vers de [mi] no meraxia que me estorbàs tant a contestar a les seves apreciables lletres. Es el cas que en Llorenç és l'apoderat del negoci de la casa, que he engrandit molt, i tenia un encarragat per l'imprenta que ara ha fellit i jo he hagut de tornar tenir esment als operaris. A mes d'això feia una composició que me tenia

tant ensorbit que no sabia ni casi podia deixar, cosa que no me havia passat mai, i mes quan pensava que tenia que escriure llarg en dues cartes que tenia rebudes de sa bondat. No és ve que ma perdona?

Verament me ha donada una sorpresa ben agradable amb el sonet sobre la talla dels xiprers. Pensava que no el faria per delicadesa als causans de la malvestat desoladora... Ara resulta que Vd. d'un cop ha fetes dues redempcions. Ha redimit el meu sonet que pegava en va per falta de fonament i els xiprers redimits amb un rès d'una cançó. Per mes que la llenya del xiprer sia incorruptible pod esser que els seus dos sonets sien mes durables. Vendran noves generacions que no sabran que hagen existit mai tals arbres en el cementeri de Lluchmajor. Si queda d'ells memòria serà per lletgir sos dos sonets tant sentits i ben fets. Gràcies per les moltes atencions que he rebudes de V. puix jo no meresc que amb les cartes perdi tant de temps, que guard com una glòria.

La publicació del poemeta de Lluch se deu a l'amic Ferrà que varies vegades me havia dit que l'editàs, oferint-se a la correcció de originals i proves d'impremta i En Llorenç per ferma content l'ha imprès. No hem quedats contents de la edició per falta de paper bo i de vinyetes ben avengudes, son autor és un soldat català que mai havia estat a Lluch. Encara no l'hem posat a la venta fora de ca-nostra.

La seva carta d'agraïment me ha fet venir l'idea que si mon treball fos més important que valgués la pena d'un pròleg jo no podria trobar res millor que el text de la carta que en fa referència tan se ind[ent]ifica V. en [el] meu sentir en les coses de Lluch.

Per les cartes que he rebudes d'amic[s] veig que si ens trobavem en millor temps, que [hi] hagués llibertat de premsa per publicar nostres coses, mon treball ha[u]ria obtingut un petit èxit. Donem gràcies a Déu que enmig del present estat d'agonia ens deixa sentir un poc de complacència dels amics, que per mi val més que'l public modern que no ens comprèn ni sab apreciar nostres obres.

Li incloc una copia de la composició que he dit que feia, és mon intent afegir-la al poemeta de Lluch en venir l'ocasió i si En Ferrà, que tant d'interés s'ha près, hu troba be. No sé si és un acert o un bunyol. Així l'obra seria mes completa, figurant en ella tota la tradició i llegenda.

La carta que en parla del folletó, a mes de la família l'he lletgida a algunes persones de confiança, com el meu nabot capellà i tots han quedat encantats del seu contingut, dicció i bona lletra en la seva ancianitat.

Per poder veure l'exposició de vinyetes llullianes del seu bon germà, don Francesc, vaig fer avançar l'anada a Ciutat per veure mon fill Ramon. Encara que no tenguí vot en pintura puc dir que me agradaren molt per considerar que és una obra difícil per la raó que ha tengut que crear sens tenir cap model davant, com té el que copia la Natura. Diga a don Francesc que'l felicita per la seva obra que ha enriquit en mes cabal del llullisme.

Com sabia per V. que la censura havia afluxat un poc en la publicació de llibres de nostra literatura me ha causat extranyesa les noves notícies que me ha donat respecte els llibres de En Colom i Tous. Estic en V. que la pro[hi]bició sia quantre els autors i si han deixat passar En Dols a mi no me sorpren perque éll és un *arribista* i fa de tenir bo en la cort. De tot això me en sab molt de greu per Vd. que té tan de cabal inèdit i sense col·leccionar en vollums.

No sabia que la bona Mare d'En Ferrà fos morta, jo apenas llegesc la premsa. Ensaguïda vaig escriure a la família. El darrer dia de l'exposició del seu germà vaig estar mes de mitja hora amb ella, així que me impresionà fortament el seu traspàs, al cel sia.

Casi casi me sab greu haver dit que li enviava el Cantic de les Criatures, puis no som capàs de posar res en net, el pols me tramola me distret i fas boratxos. Després de pegar-li una ullada la pod tirar al covo perquè necessita encara forsa de llima.

Desig en gran manera que V. i els seus tenguin unes bones festes de pasqua florida. Com sempre som bon amic que s'encomana a les seves oracions.  
Miquel Durán

*Es espanyola  
Jo no teng trassa ni manya  
per escriure en castellà,  
en mallorquí-català  
l'indígena forma hi guanya.  
No li digueu llengua estranya  
sense prestigi ni escola,  
que també és llengua espanyola  
perquè Mallorca és d'Espanya.*

[Dins el mateix sobre hi ha una postal amb flors i un poema escrit, però no sembla de cap dels dos ni la carta en parla. Darrere hi ha el nom d'un electricista escrit a llapis. Tal volta es va traspaperar.]

*No et pensis que sia poc  
lo que te vaig regalar  
Es un llibre tot de foc  
que cremarà poc a poc.  
Però no pens qu'et servirà  
per estudi es bestia  
Qui fa jic jic jic joc*

Ave Maria Purissima  
Inca 27 maig 1943

Benvolguda donya Antonia: En la carta seva del 6 de març me deia que havien tenguts malalties i crissis de servei, però que ja estaven bé. Jo no li vaig donar importància; però diumen[ge] vaig venir en la pelegrinació franciscana i al preguntar per Vs. El Pare Caldentey me digué que eren a *Sa Llepassa* perquè son germà don Francesc, havia caigut a Ciutat fent-se mal a una cama i que tendria que reposar algún temps, cosa que vaig sentir moltíssim.

Jo no estava determinat [a] anar a la romaria i qui me va resoldre va esser l'avinentesa que me donava de poder fer una conversada sobre nostres ideals poètics.

La festa del cinquantenari de la fundació dels terciaris regulars va esser magnífica, sense que hi hagués res que desdigués en tal solemnitat, degut a la bona organització. D'Inca vengué molta gent i tots feren grans alabances de les atencions que reberem de les famílies a on estavem allotjats. Vaig cantar pels carrers de Lluchmajor en ma germandat l'himne de la festa i la seva lletra me feu pensar mes en Vd. Per esser-ne l'autora.

Molt celebraria el recubrament de la salut de don Francesc i que aviat pogués fer vida ordinària, amb aquest desig el salut a ell i tots els de sa família.

Son amic que l'aprecia coridament.  
Miquel Duran

## 28

Inca 22-XII-43  
Ave Maria Purissima

Benvolguda donya Maria-Antonia: A l'entrada de l'estiu vaig esser a Ciutat i a visitar-la i preguntar per don Francesc son germà, vaig trobar una doncella, encarregant-li que la saludàs de part meua (no duia tarjes). Fa una mesada, o més, que mes filles hi anàren i trobàren tancat, prova que eren a Lluchmajor que son germà estava be. Me crega dessitjava sobre notícies del seu estat però per no obligar-la a contestar no li escrivia, com sé que la correspondència li ensorbeix molt de temps en perjudici de sa activitat poètica. El Pare Riera, que ha estat a Inca, me digué que el dia de la Puríssima don Francesc havia anat al Convent a l'ofici, prova que ja està restablert.

L'any passat visitant nostre amic Ferrà a la Biblioteca vaig fer conaixent amb don Josep Massons, secretari dels amics dels Goigs de Catalunya i convenguerem amb ell fer un canvi de goigs, entre els seus i els meus, i jo, així mateix li vaig remetre el poemeta de Lluch resultant d'això, que en la reunió mensual que té "La Academia real de les bones lletres dels Amics del Goigs" el Sr. Massons donà lectura a mos treballs. I tot seguit sortí l'idea espontània entre els reunits de felicitar-me i per acort de la Junta Directiva nomenar-me embaixador espiritual en Mallorca de la seva gloriosa tasca. Ademés pregué l'acort de adquirir 100 exemplars de tots els goigs que jo editi, sien originals meus o d'autors mallorquins, que tant han contribuït a la formació i purificació de la llengua catalana.

Tenent segura la col·locació de 100 exemplars ja no em farà peresa la publicació de goigs. Si vostè té goigs que no estan publicats en la forma clàssica ara seria bona avinentesa per donar-los a llum. Record que me deia en una carta que els goigs de Santa Catalina Tomàs amb la música els havia enviats a Valldemosa, però no els havien estampats.

Ara que dins [l']estat actual no se fa res de bo de nostra espiritualitat, se podria encendre un llumet a la flamarada dels goigs cantant i editant goigs a nostres excelsas advocacion[s] tant estimades dels mallorquins. Nostra cooperació podria consistir, no solament amb això, sino també, fer propaganda per fer col·leccionistes que no espenyarà cap bossa el seu cost. De un real a dos, segons les vinyetes que se facin aposta.

Vostè que tant bellament ha cantades moltes de nostres advocacions cred que se alegrarà i aprofitarà les avinenteses que tenga per recomenar l'obra benemèrita dels goigs.

Diga a don Francesc que sovint me he recordat d'ell en les meves pregàries.

I Vostè donya Maria-Antònia, com se troba? Segueix la bona salut i conserva el delit per cantar enmig del desgavell que acluca el món? Jo puc passar i don gràcies al Senyor que me dona bones velleses, degut, en part, a la activitat de mon Fill Llorenç, per lo que refereix a l'estat econòmic i bon tracte.

Son amic i germà en Crist- Jesus.  
Miquel Durán  
Molts de records dels meus.

## 29

[Al sobre d'aquesta carta hi ha només uns goigs de Sant Sebastià amb lletra de Miquel Duran i música d'autor anònim.]

## 30

Inca 8 d'abril 1944  
Ave Maria Puríssima

Benvolguda donya Maria-Antònia. Molt és de planyer la família Salvà pel trastorn que li ha ocasionat la caiguda del cap de casa, don Francesc, que tant ha sofrit durant aquest any poden estar ben segurs que jo m'endolç i me alegr, al mateix temps, que hagen pogut anar a Ciutat al casament del seu nebot Jaume. Que hem de fer? No hi ha més remei que mostrar-nos forts i resignats amb la voluntat de Deu que permet totes les coses desagradables que nos passen per nostre bé, almenys espiritualment.

Me ha afectat de la seva lletra les preocupacions personals que diu no n'hi han faltat. Aquestes a vegades no són res, però preocupen fonament, tant fonament que un no sab a qui confiar-les més que als peus del Sant Crist. A mi el cor i l'imaginació me han donat molt a sofrir. *La loca de la casa* com deia Sta. Teresa del Nom Jesús.

Ara anem a parlar dels goigs. Podria jo demanar permís per editar als de Santa Catalina Tomàs? No sé a qui. Però podria escriure al Rector de Valldemosa, si o no el d'ara, el mateix que pagà el premi del concurs, explicant-li la tasca que me han encarregada. Els amics del[s] goigs de Barcelona, afegint que creia que de part de l'autora no hi haurà inconvenient. Aquests dies he rebuda una carta del P. Hilari, caputxí, que viu a Barcelona (que no conec) demanant-me col·laboració per un llibre que van a fer de 100 goigs en paper de fil i que tenen segura l'aprovació. Els de Santa Catalina hi farien un bon paper. Encara teng de contestar al P. Hilari.

Jo sé del vicari Serra (al cel sia) que Santa Margalida de Crestaig té uns goigs fets per una Monja franciscana: Serien els que V. arreglar per indicació del enyorat Mestre Mossen Miquel Costa? Heu a clariré pel Rector de Sa Pobla, que l'any passat ens encarregà una partida del mils goigs de St. Antoni Abat que l'hi incloc.

Els goigs de Santa Càndida els podria fer; però no consentiré que V. pagui les vinyetes; però necessit un dibuig de les vin[y]etes en perfil i això precisament me ha de venir de Lluchmajor.

Tal vegada encara que don Francesc estiga delicat podria fer un croquis i jo cercaria qui el me reproduís en tinta xina per donar-lo al fotograbador per fer el[s] clixes. També se hauria de sebre si l'obreria, si en pendria una quantitat, perque com mes exemplar[s] en fan resulta més econòmic, dins la caristia d'ara, i més en la impremta, que el govern ha ordenat jornals de operaris 16 y 18 pts. i participacin en les genancies.

Si V. Troba inconvenient en fer aquesta gestió jo podria escriure directament dient lo que anaven a fer.

Teng un exemplar del goig de Sant Llorenç de Munt que vostè tengué la mercè de enviar-me. En casi tots els santuaris de Mallorca tenen goigs, però els Amics dels goigs me digueren que m'en pendrien 100 dels autors moderns que tant han contribuït a [la] formació del llenguatge literari de nostra pàtria. No voldria [dir] això que no [ho] fessem en molt de gust si els mateixos santuaris les mos encarra[ga]ssin. No volem fer res sense proba[bi]llitat de conlocar-los. Estam massa esquelivats.

Ara me tocara tornar refer aquesta lletra en més esment però el pols me tremola i teng un poc de peresa i per altra part sé que V. m'ho sabrà perdonar-me.

Amb molts de recorts als seus, desitjant-los a tots unes bones festes, son amic en els cors de Jesus i Maria.

Miquel Durán

[Aquesta carta inclou uns goigs impresos de Sant Antoni, l'autora del quals és Maria Antònia Salvà.]

## 31

Inca 19 de maig de 1944

Estimada donya Maria Antònia: Me he torbat a contestar a la seva amable carta del 21 del passat, perquè esperava que el Rector de Sa-Pobla me enviàs [els] goigs de Sta Margalida de Crestaigs. Aquests dies me ha visitat, de part de Mn. Palou, Mossèn Miquel Bonnin que, cabalment, és el capellà del santuari. Aquest bon sacerdot me ha dit que el Goig[s] de V. estaven publicats i que en tenien un exemplar dins un quadre de vidre a la sacristia. Jo li vaig mostrà el manuscrit seu, enviat per V. per si me convenia, si no estaven publicats incloure-los en nostra col·lecció.

Ara per que vege que eren ben fundades les sospites que tenia sobre la firma li contaré una anècdota:

Damunt "Mallorca Dominical" vaig publicà una poesia de la Mare de Deu de Lourdes de una cova del jardí de les monges Paüles d'Inca, que jo mateix havia feta. Anys després aparegué damunt "Sa Marjal" de Sa-Pobla, un poc retocada, firmada per una Sor Fulana (no recort el nom). Vaig escriure al Sr. Parera, Son Director, el qual me contestà que fes el favor de callar, que ell ja donaria una repulsa al culpable. Jo crec que va ésser una mala intel·ligència perquè jo havia donat una còpia manuscrita a les monges de Sa-Pobla, que eren parroquianes meves que també tenien un jardí amb cova de Lluïdes i podria ésser que'l Director de "Sa Marjal" les recullís pensant que eren propietat de la monja glosadora.

Perdoni aquest retòrica tant llarga que casi no ens interessa en la nostra correspondència literària, però me he volgut justificà en haver-li infundit duptes de la probabi[li]tat d'un robo.

Efectivament ja tenia la carta escrita pel Rector de Valldemosa a punt de tirar-la a correus.

Convendrà que de goigs de Santa Catalina treurer-los pel joriol abans de la festa. Me enviï la lletra i la música i podrem començar ha fer via. Jo teng la sensura esglesiàstica de paraula i a veure quin dibuig hi feim.

Ara resulta, que amb una altra carta del Pare Hilari el llibre de 100 goigs tot[s] són del mateix pare i no una antologia. Els fareu farem com els corrents. Basta que me enviï la melodia de la música, de posar-hi l'acompanyament resultarien massa cars. En vaig parlar amb el capellà del convent de Santa Magdalena, que no conoxia, i me digué que sempre hem pendrà una quantitat petita o mes grossa, pero que n'hem de parla[r] amb les monges. També escriuré al Rector de Valldemosa i crec que hem de passar avant. L'autora dels goigs i la Santa Mallorquina me són una garrantia. Si en Llorenç heu troba en tirarem una quantitat en papé de fill que algú ja se queixava que no ho fes als de Sant Sebastià.

Res mes per avui. Disponga de son amic en Crist, tot saludant els seus.

Miquel Duran

P. D. Si ens trobassen que [hi] hagués llibertat per fer-ne propaganda per nostra literatura crec que nostra tasca seria un èxit.

## 32

Inca 3 de joriol 1944

Ave Maria Puríssima

Donya Maria-Antonia

Ben volguda amiga en Jesucrist: Tot va alegrar-me al donar-me la carta del 2n del juny passat que esperava de dia en dia pel dibuig de Santa Catalina i al obrir-la me donà una decepció davant el pessimisme de vostè, al voler deferir indefinidament la publicació dels goigs.

Jo si li vaig parlar de la part econòmica no era en la intenció perquè V., a mes de cedir-me el dret de publicació, encara me ajudàs. Era en el sentit general que no convenia emprendre una tasca espiritual davant la perspectiva d'un fracàs econòmic, com el que he tengut en altres publicacions de més importància que d'uns sencills goigs. No fa molt que en vaig parlar amb En Llorenç, qui és el qui du el pes de tot, i me constestà: El nom de l'Autora i la Santa Mallorquina a qui estan dedicats són una garantia d'èxit si no fos així, res té que veure, tot heu mereix donya Maria Antonia pel cas que fa de vós i de les vostres coses.

Ja heu veu. No ha d'ésser pessimista, jo me cuidaré de tot. Ja teng la censura esglesiàstica.

Els dies que me deia que havia escrit En Pons, tenia l'intenció d'anar a Ciutat per cercar dibuixant i no gosava anar a ell per no tenir prou confiança i me va plaure que V. heu hagués fet per considerar que l'amic era el més acte per tal treball.



Ahi vaig anar [a] la festa del Beat Llull, i vaig veure en Ferrà i se mostrà partidari de la edició immediata dels goigs. Com el temps me curtejava li vaig encarregar que ves En Pons pel dibuix.

Enmig de tot vostè comanda i [a] mi no me agrada forsar les voluntats.

Trob que el seu germà, don Francesc, ha fet be vendre la casa de Ciutat si li han donat les cantidats fabuloses que se donen a Inca. Si jo venia la meua tendria per viure sense maldecaps, però nosaltres tenim un negoci i portal agraditats i cal seguir per be de la niarada que puja. Naturalment, compreg que li ha de ser molt sensible no tenir posada propi, que vostès aprofitaven poc per les curtes temporades que hi paraven. Les coses se compondran i vendrà aviat la pau. Encara li queda a Ciutat el seu germà don Antoni que li es tant volgut i el seu nabot.

Diumenge passat, me queixava a Mossen Tomàs, Director de la Capella Clàssica, que L'Harpa d'Inca anàs de rotabatuda i me contestà: vostè tornarà veure reflorir el seu estimat orfeó. Veu aquests arbarts de valsies que volen sobre el crantrè [per claustre] franciscà? Varament durant el concert no se aturaren de fer giravoltes. Dins el seu estat melancolic, volguda amiga, sent remor d'ales que duen escrites: "No forcem el curs de la providència." "Deu en sia alabat" és que devers l'Allapassa les valsies volen.

Res més, o més ben dit: No la vull disgustar, malgrat la il·lució que tenia de editar uns goigs tant hermoissims amb una música deliciosa dins la seva sencillesa, si V. hi posa dificultats també vull poder dir ressignat les valsies volen.

Expresions als seus afectuoses.

Son amic amb el bon Jesús.

Miquel Duran

### 33

Ave Maria Puríssima

Inca 10 de setembre 1944

Estimada Maria- Antonia.

A son degut temps vaig rebre la seva lletra del joriol en el *Morer Vermei* de Alcudia, a on era [a] estivetjar amb Na Maria, la meua esposa, i alguns familiars que canviaren segons les circumstàncies.

Les explicacions que ma dóna sobre la publicació dels goigs les trob reonables atendibles i estic conforme en elles completament, sols cal observar que no m'ha convensut que no interesarien, sempre serien estimats pels amic[s] de nostra idealitat i pels devots de Santa Catalina, puis el capellà de les Monges de Santa Magdalena de Ciutat me digué que elles en pendrien certa cantidat.

De les plages a on era [a] estivetjar se veu enllà el mar tota la costa brava de Formentor i l'Hotel, i, naturalment, me ha fet pensar molt amb el gran Poeta d'aquelles encontrades, Mossèn Miquel Costa, tant amic nostre i tant estimable per la seva simpatia fins en persones insignificants com som jo.

Davant aquell panorama grandios he relletgida la major part de la seva obra poètica i l'he contemplat d'amunt l'a[l]tura a punt de voler abraçar tot l'Univers.

Acostant-se la festa del Nom de Maria me plau saludar-la per aquest dia, que dessig que passi en la major felicitat amb companyia dels seus.

La meua família també la saluda efusivament.

Com sempre amb Jesús seu amic cordial.

Miquel Duran

### 34

Inca 8 de Novembre 1944

Ave Maria Puríssima.

Estimada donya Maria Antònia:

Me adhiresc en tot el meu cor a l'homenatge que la ciutat de Lluchmajor li ha tributat amb motiu de complir-se ara els 75 anys de la seva enlairada vida. Homanatge que fa estona li devia la seva ciutat nadiua, precisat dins de idealismes, sols per esser V. filla predilecta que l'honra extraordinariament. No sé qui ha dit que l'estat perdura més que la ciutat. En aquest concepte seràn poques ciutats i fins nacions que se puguén gloriari de tenir dones de la tasca espiritual que V. té feta.

Me satisfà que el plagamí sia signat per totes les autoritats de Lluchmajor, això demostra que el seu nom és regonagut i estimat fins per aquells, que tal volta, no combreguen en nostres ideals.

Es una llàstima que els o[r]ganisadors del homenatge no hagin prè l'acord de demanar permís per la publicació de les seves obres, si això se hagués fet hauria estat el millor obsequi que se li pogués fer.

Diu l'adagi: "Deu no ho dóna ni heu lleva tot." Enmig de les tribulacions que llarga temporada, Deu Nostre Senyor, ha probada la família Salvà, V. me dóna la bona nova del naixement del hereu que ha de continuar el nom i prestigi de tantes generacions esdevengudes, del qual, li don l'enhorabona. Mon cor ha sonrigut al veurer-la tan contenta que ja li ha fet un vou-verivou.

De totes les seves tristeses i alegries pod estar ben segura que jo en particip ben fonament. Per quelcom estic en la primera llinea de les seves amistats. Avui matí per celebrar mes be els honraments del homenatge he oferida la missa i comunió per V. i els seus.

Com sempre son cordial amic en Crist.

Miquel Duran

## 35

Inca 5-IX-1945

Benvolguda donya Maria Antonia:

Després de llarga temporada de no saber noves de V. comens per saludar-la per donar-li els molts any[s] amb motiu de la festivitat del Nom dolcíssim de Maria que desig que amb tota la alegria i felisitat possible en aquest món, juntament amb [els] seus, puis tots me són simpàtics. He lletgit que el seu germà, don Francesc, torna pintar i això me dóna l'idea des seu restabliment.

Vaig sabre que degut a les gestions del Ajuntament s'havia donat permis per editar les seves Obres Completes, del qual vaig alegrar-me inmensament. Després vaig preguntar al Pare Ginart de San Juan, que vengué a predicar a Inca, si sabia com estava la edició, contestant-me que per ara no se publicaria, degut que s'etsigeix que els títols fosin en castellà. Ja heu val! Sempre surten inconvenients.<sup>3</sup>

Jo encara estic escriguent i orden les meves coses per a morir, puis dia 25 de març de 1946 compliré els vuitanta anys. Teng una mica d'engunia per no tenir Ben preparada la part literaria per si acàs els meus fills la volguessen editar. Me ha repassades algunes poesies el Pare Colom francisca que [té] molt de criteri i es també poeta però la seva humilitat fa que no siga conegut com mareix.

Jo i la meva esposa havent passat l'hivern un poc taliquin,<sup>4</sup> ara d'estiu estam pitjor. Jo patesc d'aufagó fa moltíssims d'anys, després de pasqua florida me pegà tant fort que tres diumenges seguits no vaig poder anar a missa, are estic millor però no com abans.

Com mai estic separat del món literari, vull dir, del[s] poetes mallorquins i demés amics. Cordiament amb Jesus i Maria son vell amic que l'estima.  
Miquel Duran

P. D. Escrita aquesta carta me he recordat de la seva darrera rebuda de V. i veig que li deg la amabilitat que me fa de la ressenya del homenatge que li va fer el seu poble amb un programa, senzill si es vol, però que no podia esser més sentit i cristià i que està en més concordància amb el seu cràcter d'humilitat. També es d'agrair la poesia manuscrita per mi per no estar impresa sobre la mercè que dóna al seu poble i amic per tal homanatge. He escrit de la caseta a on pas l'estiu. Val.

<sup>3</sup> Vegeu LLADÓ I ROTGER, Francesc. "Polèmica entorn a l'edició de les Obres completes de Maria Antònia Salvà" dins *Lectures de Maria-Antònia Salvà*. Montserrat: 1996.

<sup>4</sup> Segons l'Alcover-Moll vol dir "dolent o poc recomanable".

## 36

Inca 29 mars 1946

Estimada donya Maria Antonia:

Amb gran sorpresa i agraïment he rebuda la bella poesia que amb motiu dels meus 80 any[s] me ha dedicada. Si no fos que és massa alabansa per mi, i afalagadora, diria que està ben endevinada i encaixada, puis que el seu final és el lema de la bandera de L'Harpa d'Inca que vaig fer brodar.

La meva festa tengué lloc dins un ambient ben intim i familiar. El matí una missa a nostra intenció, hora justa del meu neixament tots els de casa l'oïren i casi tots combragaren. Ma bona Mare, al cel sia, sempre me deia que vaig neixia amb un vel damunt la cara i que la comare digue: aquest nin no serà com el[s] altres, se devia referir a mos germans. Es cosa que jo no [he] dit mai per por que no se riguen de mí, ni crec que tenga res de particular.

Els meus nets, Miquel i Gertrudis Maria, feia dies que estoviaven els diners que les davem, per fer-me un obsequi.

A l'hora del brindis del dinar descobriren amb papers de seda que estava embolicat un objecte, i, oh ditxa! Va esser un siurell de fira pintat: tots heu celebrarem a força de rialles per la ocurencia, però complataren l'obsequi amb una botella de xamptai.

No sabia res del casament de l'amic Ferrà fins que V. me donà la noticia. Mes tart, per carta me comunicava ell dient, que en anar a Ciutat anàs a dinar amb ells. Cosa que vaig fer. Me en vaig dur una bona impressió de l'esposa d'en Ferrà, té un bon posat, fa cas sense afectació i sempla intel·ligent i que farà felis nostro comú amic malgrat a les deliquedeses seves.

Estic content de la seva poesia i tots els meus la han lligida i celebrada molt.

Amb recordances al[s] seus, vostre antic amic amb cor de Jesus.  
Miquel Duran

P. D. La monja que jo vaig fer aquesta poesia és de clau[su]ra i el Sr. Obispo ha donat permis perque la pogués veure tothom amb esplendida recepció. Era una gran amiga de Na Gertrudis a pesar del trui i alegria de les Noces d'Or, me digué: aquests dies he pensat molt En Na Gedrudis.

[Adjunt hi ha un full imprès amb un poema de Miquel Duran dedicat: "A Sor Maria del Pilar Balle en motiu de ses Noces d'or de la professió religiosa en el Convent de Religioses Gerònimes d'Inca. 1895-1945." La PD hi fa referència.]



Inca 10 Setembre 1946

Estimada donya Maria-Antònia Salvà:

Lo primer de tot és saludar-la pel dia del St Nom de Maria, desitjant que el passa en tot el goig i alegria possible amb companyia dels seus estimats.

Fa estona que no he sabudes noves de Vostè.

Que fa, té cap projecte literari ara que sembla que hagen donat lloc a publicacions del llibre català? A [la] nostra llibreria en rebem bastants sovint. Ja fa estona que ens servirem les posies de Santa Teracina del diví Infant, tradurides per vostè. Ens agradaren molt.

Aquest estiu l'he passat al Morer Vermei d'Alcudia amb la meva esposa que ha millorat un poc la seva salut, variant el personal de la família segons les faines. A Alcudia me digueren que la germana de nostro gran amic Mossen Miquel estivetjava a Alcudia que no vol tornar a Polensa perquè havien venuda la casa pairal de Can Costa. Vaig pensar que se alegraria de la meua visita, com així fou, tot d'una que vaig dir qui era, feu molt de cas de mi, dient que Mossen Miquel me estimava, per que moltes vegades parlava de mi. Amb la nostra conversa parlarem que l'hereu havia venuda la casa sens necesitat, perquè deia que valien més els interesos que la casa i la terra, però resulta que la peseta va tant baixa que no entran lo que se pensava.

Jo vaig dir-li que [la] casa de can Costa la havia de adquirir l'estat o la Diputació per fer-ne un[a] institu[ci]ó de cultura, museu o beneficència titulat amb nom de Miquel Costa fent-hi la seu estaduo[?]. Pot ser aquest pensament l'hage tengut un altra, però sia com sia així el millor monument que li podien fer, fins trob que els qui estimaven don Miquel n'haurien proposar-ho fent alguns articles així se podia dir lo que digué don Miquel a l'Oda als joves: Siau qui sou.

Tal vegada V. seria la més indicada amb una poesia d'aquelles tant dolces que vostè sab fer sense agraviar nengú. Tirada l'idea al carrer podria esser que altres la recullisin en bon èxit.

Altres coses li podia dir de l'estada a Alcudia però no son de interès.

Que la meua filla Francisca s'ha casada amb un enginyer de Granollers que feu el servici a Inca. Es molt bon atlot i molt enteliguient y molt patriota. Com tots el[s] catalans, que ja està col·locat amb un sou de 2.000 ptes mensials.

Es crit correns perquè me tenc de anar altra vegada [a] A[l]lucdia, que ve na Francisca que ve amb Alfred Canals, el seu espòs.

No faci cas de la radació i borraney d'aquesta carta.

Solament vegi el meu cor que en la vellesa estim els amics, com sempre, i vostè es la major de mes amigues.

Miquel Duran

## Cartes de Maria Antònia Salvà a Miquel Duran (1942-1946)

XII JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

*Francesc Lladó i Rotger. Doctor en Filosofia per la UIB*

En aquesta comunicació pretenem donar a conèixer la part de les cartes de Maria Antònia Salvà a Miquel Duran que es corresponen amb les catorze de la comunicació "Cartes de Miquel Duran a Maria Antònia Salvà (1942-1946)", que en seran un bon complement i que podeu trobar en aquest mateix volum. Volem agrair, una vegada més, a la família Duran les facilitats que ens ha donat en l'accés a aquests documents, sense les quals aquest treball hauria estat impossible.

A la comunicació anterior ja hem dit que no comentàriem les cartes una a una, sinó que les comentàriem en general, juntes les de Duran i les de Salvà. Així ho hem fet a la comunicació anterior que acompanya aquesta. És per això que remetem el lector a aquella perquè pugui llegir allà aquest comentari.

### Les cartes de Maria Antònia Salvà

Acabarem l'anterior lliurament amb la carta 30, en la qual Maria Antònia Salvà parla a Duran de l'error que hi ha hagut amb el poema dels xiprers i li inclou el poema "L'enterrament familiar". La carta 31, amb la qual començam la part del recull que presentam enguany, mostra com llavors Salvà està pendent de les cartes de Duran, car el fet que no li hagi escrit la inquieta i li fa sospitar que no li hagi passat alguna cosa. En aquesta carta continua la correcció del poema sobre els xiprers i Maria Antònia confessa que li han vengut ganes de fer també un poema sobre aquests arbres, tan dolguda està que els tallassin que no va al cementiri per no veure'n la pèrdua. Ens fa conscients també que, en aquests moments, Salvà ordenava l'arxiu de poemes inèdits i que en tenia material per a dos llibres, que creia que no podria